

Svar på fullmäktigemotion gällande boendemöjligheterna för äldre, J. Borg m.fl.

Välfärdsområdesstyrelse 19.01.2026

ÖVPH/752/00.02.00/2025

Beredare Kotanen Heidi

Tilläggsuppgifter: telefonnummer: 040 486 7593, fornamn.efternamn@ovph.fi

Johanna Borg (SFP) m.fl. har lämnat in en fullmäktigemotion 8.1.2025 gällande boendemöjligheterna för äldre. I motionen begär man att behovet och möjligheterna för mindre äldreomsorgsenheter ska tas i beaktande i den framtida planeringen av servicenätet. I motionen lyfter man fram de äldre och deras anhöriga som kan bli tvungna att röra sig långa sträckor längs med vägarna för att kunna hälsa på sina anhöriga på boendeenheter. I motionen för man fram att mindre boendeenheter runt om i Österbotten skulle göra det möjligt för äldre att bo nära sina sociala kontakter och nätverk även när vårdbehovet växt sig så stort att de inte längre klarar sig hemma. Initiativtagarna anser också att detta kunde underlätta och stöda den tillhandahållna vården och omsorgen.

Bakgrund

I Österbottens välfärdsområde tillhandahåller man serviceboende för äldre med stöd av socialvårdslagen antingen på gemenskapsboenden eller på serviceboenden med heldygnsomsorg. Välfärdsområdet har 111 platser på gemenskapsboenden, varav 69 platser finns i Kristinestad och Närpes, 42 platser i Korsholm och Vörå (Solhörnan har i nuläget 15/30). Förutom gemenskapsboenden finns det dessutom seniorboenden i många kommuner, vilka ägs av exempelvis kommuner, företag eller den tredje sektorn. Serviceboende med heldygnsomsorg tillhandahålls för äldre i alla kommuner i Österbotten, förutom i Kaskö där det inte längre finns något serviceboende med heldygnsomsorg efter stängningen av Mariahemmet. Kaskö ligger cirka 12 km från Närpes, varför den service som tillhandahålls i Närpes kan tolkas som närservice.

Antalet egna och köpta boendeplatser med heldygnsomsorg har minskats i alla kommuner förutom i Larsmo och Korsnäs.

Platserna för serviceboende med heldygnsomsorg har minskats på grund av antalet boendeplatser i förhållande till antalet äldre, fastigheternas skick, enheternas storlek, de nationella kraven, att en del platser inte använts under en längre tid, utmaningarna i personaltillgången, att boendeformerna ändrats till lättare boendeformer, exempelvis till gemenskapsboenden eller seniorboenden.

År 2024 bodde 92,1 procent hemma i Österbottens välfärdsområde, men målet är att andelen år 2026 ska öka till 94 procent. År 2024 var procentandelen i hela landet 93,1 procent.

Utvecklingen av befolkningsstrukturen i Österbotten

Enligt prognosen kommer antalet personer över 75 år att öka med cirka 25 procent i Österbotten fram till år 2040 jämfört med år 2024. Enligt prognoserna kommer antalet personer över 85 år att öka i Österbotten fram till år 2040 med + 73 procent jämfört med år 2024. Ökningen av andelen äldre varierar från kommun till kommun. Den kvantitativa ökningen av äldre är dock mindre i Österbotten än i det övriga landet.

Fram till år 2040 kommer antalet 85-åringar att procentuellt att öka mest i Laihela, Pedersöre och Kaskö och minst i Närpes, Malax och Kristinestad.

Små decentraliserade enheter jämfört med större enheter

Vid en jämförelse av stora och små boendeenheter som tillhandahåller serviceboende med heldygnsomsorg för äldre framhävs såväl kostnads- som serviceaspekterna. Stora enheter är ofta effektivare i fråga om användningen av personal och utrymmen, eftersom de kan dra nytta av synergifördelar, fördela uppgifterna inom större team och ordna specialiserade tjänster centraliserat. Det här betyder att kostnaderna per boende på dem blir lägre, samtidigt som de också kan utveckla sin verksamhet lättare.

Små enheter upplevs kunna erbjuda en hemlik och mer individuell omsorg. De erbjuder en bekant miljö för dem som bor på dem och minskar till exempel avstånden för anhöriga, vilket också lyftes fram i motionen. Dessutom kan mindre enheter främja invånarnas välbefinnande och trygghetskänsla. Mindre enheter kräver ändå ofta en högre personaldimensionering och är inte lika kostnadseffektiva som större enheter. Å andra sidan kan större, centraliserade enheter upprätthållas i form av kvarter som är anknutna till större tillväxtcentra, vilket igen gör att man kan trygga en hemlik och trivsam boendemiljö.

Utvecklande av servicenätet ur ett byggnadsinvesteringsperspektiv

Vid planeringen av det regionala servicenätet är det viktigt att beakta de långsiktiga ekonomiska konsekvenserna av byggnadsinvesteringar och utrymmeslösningar men även den sociala hållbarheten.

Omfattande nybyggnadsprojekt eller omfattande renoveringar av centrala objekt kan i början verka ändamålsenliga, men de är förknippade med betydande byggkostnader samt framtida drifts- och underhållskostnader. Dessa investeringar ökar den ekonomiska risken för välfärdsområdet i synnerhet i lägen när det sker förändringar i befolkningsstrukturen eller servicebehoven.

Små och lokalt decentraliserade enheter kan erbjuda ett kostnadseffektivt och flexibelt alternativ när det betraktas från byggnadsinvesteringsperspektiv. Dessa kan realiseras med hjälp av befintliga byggnader, vilket avsevärt minskar investeringsbehovet. Beträktat från ett serviceproduktionsperspektiv är detta ändå kostnadsineffektivt och kan ställa till utmaningar med tanke på tillgången till personal.

I samband med utvecklandet av servicenätet i Österbottens välfärdsområde kommer välfärdsområdet att utreda huruvida redan befintliga lokaler och fastigheter kan användas i verksamheten. De befintliga byggnadernas skick, planlösningar och hyresnivå är viktiga faktorer som måste tas i beaktande vid utvecklandet av servicenätet. Till exempel i samband med utvecklandet av gemenskapsboendet kartlade man alla befintliga enheter som kunde ändras till gemenskapsboendeenheter.

En stor del av kostnaderna för boendeenheter utgörs av hyreskostnader som betalas till kommunernas fastighetsbolag. Välfärdsområdets tekniska enhet för kontinuerligt diskussioner med kommunerna i välfärdsområdet gällande planeringen av fastigheterna och hyresnivån i fastigheterna.

Slutligen

Österbottens välfärdsområde tillhandahåller decentraliserat serviceboende med heldygnsomsorg för äldre i nästan alla kommuner i regionen. Täckningen av servicenätet har reducerats, men täckningen är fortfarande bland den högsta i Finland. Vid utvecklandet av det framtida servicenätet bör man med tanke på serviceproduktionen och fastighetsförvaltningen också beakta befolkningstillväxten och samarbetsparterna.

Vårdtiderna på serviceboendena med heldygnsomsorg är avsevärt kortare än tidigare. För närvarande är den genomsnittliga vårdtiden två år. Tidigare kunde man leva i flera år på ett serviceboende. Den kortare vårdtiden bör också tas i beaktande i utvecklandet av servicenätet. Välfärdsområdet har inga planer på att minska antalet serviceplatser för äldre år 2026. Målet är att de befintliga platserna ska räcka till också under de kommande åren, när välfärdsområdets enhetliga kriterier har omsatts i praktiken.

Utifrån jämförelser av det ekonomiska läget och servicestrukturen i det övriga Finland har Österbottens välfärdsområde uppställt ett mål enligt vilken tyngdpunkten i servicen ska flyttas från tyngre serviceformer till lättare serviceformer. Denna övergångsfas har inletts genom att effektivisera och optimera hemvården och de stödtjänster som ges i hemmet samt genom att satsa på och utveckla de mobila sjukhustjänsterna, hemrehabiliteringen och den effektiviserade hemrehabiliteringen, hemsjukhuset, gemenskapsboendet, intervallvården, stödet för närståendevården och familjevården.

Sektordirektör för äldre personer Kotanen Heidi

föreslår att välfärdsområdesstyrelsen beslutar att ge svaret på fullmäktigemotionen som redogörelse till välfärdsområdesfullmäktige. Styrelsen föreslår för fullmäktige att motionen härmed är slutbehandlad.

Beslut:

Distribution